

הקשר בין פרשת פנחס לבני קרח

הקב"ה גילה בפרשתנו: "ובני קרח לא מתו" ללמדנו על תשובה המקרבת את הגאולה

בני קרח לא מתו בזכות הרהורי תשובה

במאמר זה ברצוננו להתבונן על עוד קשר נפלא בין פרשת פנחס לימי בין המצרים, על פי מה שנשים לב על דבר פלא, כי על אף שכבר עברו שבועיים מאז שקראנו פרשת קרח, שהכתוב מפרט שם איך בגזירת משה רבינו פצתה האדמה את פיה ובלעה את קרח ועדתו וכל אשר להם, עם כל זאת בחר הקב"ה נותן התורה לגלות לנו רק בפרשה זו פרשת פנחס כי בני קרח לא מתו.

דבר נפלא זה נזכר בפרשתנו כאילו בדרך אגב, כאשר צוה הקב"ה למנות את ישראל אחרי המגפה, שמתו בה כ"ד אלף מישראל על שחטאו בעבודה זרה לבעל פעור. והנה כאשר מנה הכתוב את שבת ראובן שיצאו מהם דתן ואבירם, חזר הכתוב לספר בקיצור נמרץ על מה שקרה להם ולקרח ועדתו (שם פ):

"ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת קרח במות העדה באכול האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנס, ובני קרח לא מתו". ופירש רש"י (שם יא): "הם היו בעצה תחילה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם". ומקור הדבר בגמרא (סנהדרין קי): "ובני קרח לא מתו, תנא משום רבינו אמרו, מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה".

במקום אחר דרשו בגמרא (מגילה יד.) מה שכינה הכתוב את אלקנה אביו של שמואל שהיה מבני בניו של קרח (שמואל א א-א): "ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה - אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם, ומאן ניהו בני קרח, דכתיב ובני קרח לא מתו, תנא משום רבינו מקום נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליו".

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום". ומפרש בתרגום יונתן: "את בריתי שלום, הא אנא גזר ליה ית קיימי שלם, ואעבדינהי מלאך קיים ויחי לעלמא, למכשרא גאולתא בסוף יומיא". פירוש: "את בריתי שלום, הרי אני כורת עמו את בריתי שלום, ואעשנו מלאך קיים ויחיה לעולם, לבשר על הגאולה באחרית הימים".

כלומר פנחס הוא אליהו הנביא שעלה חי לשמים ולא טעם טעם מיתה, והוא עתיד לבשר לישראל על הגאולה באחרית הימים. ובהשקפה ראשונה דברי התרגום יונתן סתומים וחתומים, איך נרמז בפסוק זה: "הנני נותן לו את בריתי שלום", שעתידי פנחס להיות אליהו שיבשר על הגאולה באחרית הימים. ונראה לפרש כוונת התרגום יונתן לפי מה שמצינו במדרש (ילקוט שמעוני כאן) פירוש זה ביתר הרחבה על הפסוק:

"לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. אמר רבי שמעון בן לקיש, פנחס הוא אליהו, אמר לו הקב"ה, אתה נתת שלום בין ישראל ובניי בעולם הזה, אף לעתיד לבוא אתה הוא שעתידי ליתן שלום ביני לבין בני, שנאמר (מלאכי ג-כג) הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' וגו' והשיב לב אבות על בנים".

מעתה יאירו עיינינו להבין מה שקבע עזרא הסופר לקרוא פרשת פנחס בתחילת ימי בין המצרים, כי בהיותם מצד אחד ימים של אבלות על חורבן בית המקדש וגלות ישראל, ומצד שני ימים של ציפיה ותקוה לגאולה השלימה, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, לפתוח את הימים הללו בקריאת פרשת פנחס, כדי להזכיר זכותו של פנחס הוא אליהו, שמסר נפשו לקנא קנאת ה' צבאות והציל בכך את ישראל מכליה. זאת ועוד, שבקריאה זו רצוננו לעורר רחמי שמים לפני הקב"ה, שיקיים את הבטחתו לפנחס הוא אליהו: "הנני נותן לו את בריתי שלום", שיזכה לבשר לישראל על הגאולה השלימה.

בשבת קודש הבאה עלינו לטובה אנו קוראים בתורה פרשת פנחס, שחלה תמיד בשבוע הראשון של ג' השבועות מ"ז בתמוז עד ט' באב, הנקראים ימי "בין המצרים" על שם הכתוב (איכה א-א): "כל רודפיה השיגוה בין המצרים", שבהם אנו מצווים להתאבל יותר מכל השנה על חורבן בית המקדש וגלות השכינה. והנה מבואר בגמרא (מגילה לא:) כי עזרא הסופר סידר את קריאת הפרשיות במשך כל שבתות השנה בכוונה מיוחדת, נשכיל להבין מזה כי מאחר שסידר לקרוא פרשת פנחס בתחילת בין המצרים משמע שיש קשר ביניהם.

וביארנו בספרים הקדושים הקשר ביניהם, כי בפרשת פנחס נזכרו כל הקרבנות של כל המועדים שהקריבו בבית המקדש, כדי לעורר את הגעגועים שנזכה כבר לעבודת בית המקדש. זאת ועוד, שעל ידי הקריאה יחשב כאילו הקרבנו אותם בבחינת (הושע יד-ג): "ונשלמה פרים שפתינו". כמו שכתב ה"שפת אמת" (פרשתנו שנת תרמב):

"קבעו חז"ל קריאת פרשת תמידין ומוספין בבין המצרים, לעורר לבות בני ישראל להשתוקק על עבודת בית המקדש, וגם הקריאה בשבת קודש יהיה חשוב לפניו כאילו הקרבנו". וכן כתב ה"בני יששכר" (תמוז אב מאמר ב אות ב): "בפרשת פנחס נאמרים כל המועדים, הנה יתנחמו ישראל בהוסיף להם מועדים במהרה בימינו, שעתידין הימים האלה להיות לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

פנחס הוא אליהו שעתידי לבשר על הגאולה

בשנים שעברו ביארנו הקשר בין פרשת פנחס לימי בין המצרים, על פי מה שכתוב בתחילת הפרשה (במדבר כה-יא): "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל, בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי,

**ישוּב הפליאה: מדוע לא הזכיר הכתוב בפרשת קרח:
"ובני קרח לא מתו", כי אם בפרשת פנחס בדרך אגב**

**הקב"ה רצה לחזק אותנו בתחילת ימי בין המצרים,
ללמוד מבני קרח על כח התשובה המקרבת את הגאולה**

**בירור המסע שעברו בני קרח כשנבלעו בגיהנם
ונתבצר להם שם מקום גבוה בזכות הרהור תשובה**

**בני קרח כשהיו בגיהנם אמרו שירה והשלימו את התשובה,
ובזכות זה זכו לצאת ולבנות דורות לויים**

זהב"] וכתב על זה: "ואפשר לומר שאיזה זמן היו בגיהנם ואחר כך יצאו על פני הארץ". וכן מוכח ממה שפירש רש"י פרשת קרח ומקור הדבר במדרש (במדב"ר יח-ח):

"וקרח שפקח היה מה ראה לשטות הזה, אלא עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה עומדת הימנו, שמואל ששקול כמשה ואהרן, שנאמר (תהלים צט-ו) משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו, עשרים וארבעה משמרות עומדות מבני בניו, שכולם מתנבאים ברוח הקודש... אמר אפשר הגדולה הזו עתידה לעמוד ממני ואני אדום, ולא ראה יפה לפי שבניו עשו תשובה ועומדין מהן".

הרי לנו דברים ברורים כי כל הלויים שהיו מבני קרח נולדו מאותם שעשו תשובה, ומוכח מזה כמו שפירש רש"י כי אחרי שאמרו שירה זכו לצאת מן הגיהנם. ונראה לבאר הענין בזה, כי מתחילה כשהרהרו בתשובה נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם שיישאר שם בחיים חיותם, כדי שיוכלו להשלים שם את התשובה גם בדיבור, כי מפאת היותם בחיים עדיין יש להם יכולת לתקן כל מה שחטאו בתשובה, ועל ידי ששרו לה' וחזרו בתשובה שלימה זכו לצאת מן הגיהנם.

ונראה עוד כי רש"י למד כן ממאמר המדרש שוחר טוב (תהלים מב): "למנצח משכיל לבני קרח, כאיל תערוג על אפיקי מים... מה האילת הזאת כשיושבת על המשבר היא מצטערת ועורגת להקב"ה והוא עונה לה, כך קראו בני קרח מצרה להקב"ה והוא ענה אותם". הרי מבואר שהתפללו להקב"ה מתוך הצרה כשהיו בלועים בארץ, ובזכות השירה ששרו שם הוציאם הקב"ה משם. נפלא לצרף מה שכתב ה"כתב סופר" (כאן) לבאר דברי רש"י:

"ובני קרח לא מתו. פירש רש"י אף הם היו באותו עצה והרהרו בתשובה, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם. וצריך להבין מאי

נמצינו למדים מדברי רש"י: "ושם אמרו שירה, ושם יסדו המזמורים הללו", כי שלשת בני קרח אמרו מזמור קדוש זה, כאשר עדיין היו בבטן האדמה במקום גבוה שנתבצר להם בגיהנם. בהמשך הדברים מפרש רש"י כי כל המזמור הוא ביטוי עז של געגועים והשתוקקות לראות את פני ה' בבית המקדש: "למנצח משכיל לבני קרח, כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלקים. צמאה נפשי לאלקים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלקים".

ויש להוסיף תבלין לבאר מה שבחרו בני קרח לשיר את המזמור הזה, כי בהיותם בבטן האדמה נזכרו בדברי התוכחות שאמר להם משה רבינו (במדבר טז-ח): "ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי, המעט מכם כי הבדיל אלקי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבוד את עבודת משכן ה' ולעמוד לפני העדה לשרתם [רש"י: "לשיר על הדוכן"], ויקרב אותך ואת כל אחיך בני לוי אתך ובקשתם גם כהונה".

לכן אחרי שהיה להם הרהור תשובה עוד טרם שנבלעו באדמה, אשר בזכות הרהור זה זכו שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנם, השלימו את התשובה לא רק בהרהור אלא גם בדיבור, ונזכרו בעבודה המתוקה שהטיל עליהם הקב"ה במשכן, ואם היו זוכים היו יכולים לעבוד עבודה זו בבית המקדש בירושלים, ועל כך שרו לפני ה' בגעגועים עצומים: "צמאה נפשי לאלקים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלקים".

אחרי שאמרו שירה זכו לצאת מגיהנם בעודם בחיים

והנה כאשר נדייק בלשון רש"י הנ"ל שכתב: "ועלו משם ושרתה עליהם רוח הקודש, ונתנבאו על הגלויות ועל חורבן הבית ועל מלכות בית דוד". מבואר מזה שזכו לעלות משם ולחיות שוב בתוך כל ישראל. וכן דייק ב"דברי דוד" [מבעל ה"טורי

יש לתמוה הפלא ופלא, מה ראה הקב"ה על ככה שלא הזכיר ידיעה חשובה זו בפרשת קרח, כי אם כאן בפרשת פנחס בדרך אגב, כאשר מנה הכתוב את שבט ראובן שיצאו ממנו דתן ואבירם. כבר הרגיש בכך ה"אור החיים" הקדוש, ומתרץ שביקש הכתוב להעצים בכך את עוונם של דתן ואבירם לעומת קרח, שהרי מקרח נשארו לפחות בניו לפליטה, ואילו מדתן ואבירם לא נותר כלום.

בני קרח בהיותם בגיהנם השתוקקו לעבודת בית המקדש

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים אענה גם אנכי חלקי, לבאר הטעם שבחר הקב"ה להזכיר בפרשתנו פרשת פנחס: "ובני קרח לא מתו", בהקדם לבאר מה עלה בגורלם של בני קרח שלא מתו, אשר כפי שלמדנו מדברי חכמינו ז"ל בגמרא: "מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה". וצריך ביאור מה קרה להם שם, האם נשארו בגיהנם יחד עם שאר עדת קרח הצועקים: "משה ותורתו אמת", או שזכו לצאת משם. זאת ועוד, איזו שירה אמרו שם בגיהנם, האם הנחילו שירה זו לדורות עולם או שנשארה עמהם בגיהנם.

פתח דברינו יאיר במה ששינינו בגמרא (ב"ב יד:): "דוד המלך כתב ספר תהלים על ידי עשרה זקנים, על ידי אדם הראשון, על ידי מלכי צדק [שם בן נח], ועל ידי אברהם, ועל ידי משה, ועל ידי הימן, ועל ידי ידותון, ועל ידי שלשה בני קרח". והנה שלשה בני קרח הם כמו שכתוב (שמות ו-כד): "ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחות הקרחי". וצריך ביאור מאחר ששלשה בני קרח אמרו שירה בבטן האדמה, מנין ידע דוד המלך להביאם בספר תהלים.

ויש ללמוד הביאור על כך מדברי מאורם של ישראל רש"י ז"ל, במזמור הראשון שהביא דוד המלך בספר תהלים מבני קרח (תהלים מב-א): "למנצח משכיל לבני קרח". ופירש רש"י:

"לבני קרח, אסיר ואלקנה ואביאסף, הם היו תחילה בעצת אביהם, ובשעת המחלוקת פרשו, וכשנבלעו כל סביבותיהם ופתחה הארץ את פיה, נשאר מקומם בתוך פי הארץ, כענין שנאמר ובני קרח לא מתו, ושם אמרו שירה, ושם יסדו המזמורים הללו, ועלו משם ושרתה עליהם רוח הקודש, ונתנבאו על הגלויות ועל חורבן הבית ועל מלכות בית דוד".

(דברים ד-ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם. אמרו להם בני קרח, אל תיראו, אנו רואים כל הניסים שעשה עמנו הקב"ה, שנאמר (במדבר טז-לב) ותפתח הארץ את פיה. והיכן היינו באותה שעה, באויר היינו, וכן הוא אומר ובני קרח לא מתו".

כלומר בני קרח מחזקים את ישראל באחרית הימים, כי כמו כשנבלעו קרח וכל עדתו בגיהנם נשארו הם תלויים באויר בזכות הרהור התשובה שהיה להם, כן כאשר יאחזו הקב"ה בארבע כנפות הארץ כדי לנער את הרשעים מן העולם, כביכול כאדם שמנער את האבק מבגדו, ישארו הצדיקים תלויים באויר העולם ולא יינערו מן העולם. הרי לנו שזכו בני קרח להתנבאות על הגאולה העתידה.

ויש להביא ראיה ברורה שבני קרח ראו בנבואה את הגאולה העתידה, ממה שהביאו התוספות (קידושין לא: ד"ה איסטיעא) בשם המדרש שדרשו את הפסוק (תהלים עט-א): "מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך".

"יש במדרש שאסף אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה, משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מן הבאר ונפל כדה לבאר, והיתה מצטערת ובוכה, עד שבאתה שפחת המלך לשאוב ובידה כלי של זהב ונפל אותו כלי שם, התחילה הראשונה לשורר ואמרה, עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הבאר שאינו נחשב, ועכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו. כך בני קרח שהיו בלועים, כשראו שטבעו בארץ שעריה אמרו שירה, אמרו מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו, לכך אמר אסף מזמור שהוא ממשפחת קרח".

הרי לנו דברים ברורים במדרש זה: "כך בני קרח שהיו בלועים, כשראו שטבעו בארץ שעריה אמרו שירה". כלומר שראו את חורבן בית המקדש שעתידיים שערי בית המקדש לטבוע באדמה, וראו גם שעתידי הקב"ה להוציא את השערים הללו בבנין בית המקדש השלישי, ועל כך שמחו באומרם: "מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו", שהכוונה בזה על קרח ועדתו שנשארו באדמה.

בני קרח לימדו את כח התשובה המקרבת את הגאולה

חשבת דרכי לבאר הטעם שזכו בני קרח להתנבאות על הגאולה העתידה, על פי מה ששינו בגמרא (יומא פו:): "גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה". וכן פסק הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ז

דוד המלך שנבחר מן השמים להורות תשובה, חיבב את המזמורים של בני קרח שניצלו בזכות התשובה מדרש: בני קרח שנשארו תלויים באויר ולא נפלו בגיהנם, מחזקים את ישראל שינצלו כך בגאולה העתידה

דוד המלך הכניס בתהלים י"א מזמורים של בני קרח, לרמז שבזכות התשובה ישלים הקב"ה ב' אותיות ו"ה

"גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה" תשוב"ה היא אותיות תשב ו"ה, גאול"ה היא אותיות גאל ו"ה

"שיר מזמור, שירתא דקוב"ה דקא מזמור בני קורח, על אינון דיתבי על פתחא דגיהנם, ומאן אינון, אחוהון דאינון דיתבי בתרעי דגיהנם, ועל דא שירתא ביום שני אתמר". ובתרגום ללשון הקודש: "שיר מזמור, שירתו של הקב"ה שמזמרים בני קרח, על אלו היושבים על פתח הגיהנם, ומי הם, אחיהם של אלו היושבים בשערי הגיהנם, ולכן שיר זה ביום שני נאמר".

וכתב הרמ"ק בפירושו "אור יקר" על הזוהר, כי במזמור זה מכניעים את ראשי הקליפות השולטים בגיהנם: "נבהלו נחפזו רעדה אחזתם", ובלשון קדשו: "והיינו הכנעת הדין וממילא שקט אש גיהנם, וסגולתו להציל מאויב והורג". ולפי דברינו יש להוסיף שאמירת מזמור זה ביום שני שנברא בו הגיהנם, היא סגולה נפלאה שיתעורר האדם בתשובה כמו שנתעוררו בני קרח, ובזכות זה נזכה גם אנו להינצל מדינה של גיהנם.

בני קרח התנבאו על הגאולה העתידה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שפירש רש"י הנ"ל: "ועלו משם ושרתה עליהם רוח הקודש, ונתנבאו על הגלויות ועל חורבן הבית ועל מלכות בית דוד". ונראה לפרש כוונת רש"י על פי מה שדרשו במדרש שוחר טוב על אחד המזמורים שאמרו בני קרח (מזמור עו-א): "למנצח לבני קרח על עלמות שיר, אלקים לנו מחסה ועוז עזרה בצרות נמצא מאד, על כן לא נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים בלב ימים". מפרש המדרש כוונתם באומרם (שם ג): "על כן לא נירא בהמיר ארץ", כי בכך התכוונו לחזק את ישראל שיהיו באחרית הימים בזמן הגאולה.

"אמרו בני קרח אל תיראו, אותו היום שעתידי הקב"ה לנער את הרשעים מן הארץ, שנאמר (איוב לח-ג) לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה, ואומר (ישעיה סה-ז) כי הנני בורא שמים חדשים וארץ חדשה, והיכן צדיקים עומדים באותה שעה,

ענין שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנם. גם מה שאמר שהרהרו בתשובה, ולא שעשו תשובה, כדאמרו חז"ל (ב"ב עד). שאמרו משה אמת וכו'.

ויש לומר דהנה אמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ח) כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, שלא יהיה הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם. והנה גם אם ישוב בתשובה על שעבר, מכל מקום על ידי שהחטיא אחרים אין תשובתו מקובלת עד שישובו גם הם, ותשובתו תלויה ועומדת.

ויש לומר לפי זה שקרח ובניו ועדתו שעמדו נגד משה והחטיאו גם אחרים ומשכו אחריהם, הגם שבני קרח עשו תשובה, מכל מקום לא הועילה כיון שהחטיאו אחרים, ותשובתם תלויה עד שישובו גם אלו אשר החטיאו... ותשובתם שעשו בפועל לא היתה רצויה ומתלי תלי וקאי, וכי כן אין דינם בגיהנם כרשעים כיון ששבו, כי אולי ישובו גם אלו שהחטיאו, וגם בגן עדן לא באו כי תשובתם אינה מקובלת עדיין, לכן נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם מקום מיוחד, וישבו שם עד שתתברר תשובתם של אלו אשר החטיאו".

מעתה נאמר על פי דרכו בקודש, כי בזכות השירה שאמרו בני קרח בהיותם בגיהנם, ויסדו שם מזמורי תהלים שאלפי רבבות ישראל יתעוררו על ידם בתשובה, זכו אחר כך לצאת מהגיהנם והולידו בניו ובני בניו שהם בני קרח הלויים שאמרו שירה. לכן כשיצאו היו יכולים למסור המזמורים ששרו בגיהנם, ומזה ידע דוד המלך לכתבם בספר תהלים.

על פי האמור נשכיל להבין מה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת אחרי נז:), כי מטעם זה אנו אומרים ביום שני השיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש (תהלים מח): "שיר מזמור לבני קרח", כדי להשקיט את אש הגיהנם שנברא ביום שני, כמבואר במדרש (שמו"ר טו-כב) כי מטעם זה לא נכתב ביום שני "כי טוב", ובלשון קדשו:

הגיהנם ולהתנבא על הגאולה העתידה בזכות הרהור תשובה שהיה להם, ללמדנו כי גם אנו אם נתעורר בתשובה על ידי השופר, נזכה לשמוע קול שופר בגאולה השלימה במהרה בימינו.

בני קרח אמרו י"א מזמורים כנגד אותיות ו"ה שבשם

רחש לבי דבר טוב להעלות על שלחן מלכים רמז נכבד, כי כאשר נתבונן בספר תהלים נראה שדוד המלך כתב י"א מזמורים ששוררו בני קרח, והנה הם: א. (מב-א) "למנצח משכיל לבני קרח". ב. (מד-א) "למנצח לבני קרח משכיל". ג. (מה-א) "למנצח על שושנים לבני קרח משכיל שיר ידידות". ד. (מו-א) "למנצח לבני קרח על עלמות שיר". ה. (מז-א) "למנצח לבני קרח מזמור". ו. (מח-א) "שיר מזמור לבני קרח". ז. (מט-א) "למנצח לבני קרח מזמור". ח. (פד-א) "למנצח על הגיתית לבני קרח מזמור". ט. (פה-א) "למנצח לבני קרח מזמור". י. (פז-א) "לבני קרח מזמור שיר". יא. (פח-א) "שיר מזמור לבני קרח".

ויש לבאר הענין בזה על פי מה שכתוב (שמות יז-טז): "ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור". ופירש רש"י שנזכר רק מחצית השם י"ה ונחסרו ב' אותיות ו"ה, כי נשבע הקב"ה שאין שמו שלם עד שימחה זרעו של עמלק. נמצא לפי זה כי כדי שנזכה לגאולה צריך להשלים ב' אותיות ו"ה החסרות.

וימתק לרמז ענין זה במאמר חז"ל הנ"ל: "גדולה תשובה שמקרב את הגאולה". ויש לומר כי גאולה היא אותיות גאל ו"ה, לרמז שצריך לגאול ב' אותיות ו"ה החסרות בגלות, ודבר זה אפשר להשלים רק על ידי תשובה שהיא אותיות תשב ו"ה, לרמז כי על ידי כח התשובה אנו משיבים ב' אותיות ו"ה החסרות מן השם. וזהו ביאור המאמר: "גדולה תשובה" - תשב ו"ה, שמקרב את הגאולה" - גאל ו"ה.

הנה כי כן דוד המלך שעתיד להיות מלך המשיח, שיבוא לגאול את ישראל רק אחרי שיתמלאו ב' אותיות ו"ה החסרות מן השם, בחר לומר י"א מזמורים שאמרו בני קרח כמספר ו"ה שבשם, לרמז כי בזכות התשובה שעשו ולימדו את כל ישראל ללכת בדרכם, ימלאו ישראל את ב' אותיות ו"ה החסרות מן השם, ובזכות זה יזכו לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

שזכו שניהם להתעלות בשמם אחרי שעשו תשובה, כמבואר במדרש (ילקוט שמעוני תהלים פרק מה רמז תשמז):

"למנצח על שושנים לבני קרח... כל העושה תשובה מעבירה שבידו, הקב"ה מוסיף וקורא לו שם חביב. בוא וראה בבני קרח עד שלא עשו תשובה לא נקראו שושנים וידידים, משעשו תשובה נקראו שושנים וידידים, שנאמר על שושנים וגו', משכיל שיר ידידות, וכן דוד עד שלא עשה תשובה לא נכתב באיסטוריא של מעלה, משעשה תשובה נכתב באיסטוריא של מעלה ונקרא עבד, שנאמר (תהלים יח-א, לו-א) למנצח לעבד ה' לדוד".

מענה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין מה שבחר הקב"ה לגלות לנו כאן בפרשת פנחס: "ובני קרח לא מתו", כי הקב"ה המגיד מראשית אחרית ידע מראש שעתיד עזרא הסופר לסדר הקריאה בפרשת פנחס בתחילת ימי בין המצרים, שבהם מתאבלים ישראל על חורבן הבית וגלות ישראל, לכן הקדים רפואה למכה באומרו: "ובני קרח לא מתו", שבזכות הרהור תשובה שהיה להם זכו לצאת מן הגיהנם, ומזה נלמד לקח נשגב על הכח הנפלא של תשובה לקרב את גאולתן של ישראל.

נפלא להבין בזה מנהג ישראל תורה שמקורו בסידור האריז"ל, לומר לפני תקיעת שופר מזמור (תהלים מז): "למנצח לבני קרח מזמור". ויש לומר הענין בזה על פי מה שהזכיר רבינו סעדיה גאון בין עשר הטעמים שלו על תקיעת שופר, טעם אחד כדי להתעורר בתשובה: "כשנשמע תקיעת שופר נירא ונחרד ונשבר עצמנו לפני הבורא, כי כך הוא טבע השופר מרעיד ומחריד, כמו שכתוב (עמוס ג-ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו". ועוד טעם כדי לעורר את הגאולה העתידה: "להזכירנו קיבוץ נדחי ישראל ולהתאסף אליו, שנאמר (ישעיה כז-יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור וגו'".

והנה כאשר נתבונן נראה כי מזמור זה מדבר על הגאולה העתידה: "כל העמים תקעו כף הריעו לאלקים בקול רנה, כי ה' עליון נורא מלך גדול על כל הארץ, ידבר עמים תחתינו ולאומים תחת רגלינו". הנה כי כן מטעם זה אנו אומרים לפני תקיעת שופר מזמור זה לבני קרח, שזכו להינצל מתהום

ה"ה): "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה". והנה בני קרח הם דוגמה חיה לכח הנפלא של תשובה, כי אף שלא הספיקו מתחילה לעשות תשובה כראוי כי אם בהרהור, עם כל זאת ריחם הקב"ה עליהם שלא יטבעו במעמקי האדמה בגיהנם, על אחת כמה וכמה אם יזכו ישראל לעשות תשובה שלימה שיזכו לגאולה העתידה.

ועתה בא וראה כי לפי האמור יפתח לנו פתח, להבין הטעם שבחר דוד המלך להכניס בספר תהלים את המזמורים של בני קרח, על פי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל שדוד המלך נכשל בחטא מן השמים רק כדי להורות תשובה ליחיד, כמו ששינו בגמרא (ע"ז ד:):

"לא דוד ראוי לאותו מעשה [דבת שבע] דכתיב (תהלים קט-כב) ולבי חלל בקרבי... אלא לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד... והיינו דרבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (שמואל ב כג-א) נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם על, נאום דוד בן ישי שהקים עולה של תשובה".

ויש לבאר הענין בזה על פי המבואר בזהוהר הקדוש (פרשת לך לך פב): כי דוד המלך עצמו יהיה מלך המשיח לעתיד לבוא: "דוד מלכא חי לעלמין, ואפילו ביומי מלכא משיחא איהו מלכא, דהא תנן מלכא משיחא, אי מן חייא הוא דוד שמיה, ואי מן מתייא הוא דוד שמיה". פירוש: "דוד המלך חי לעולם, ואפילו בימי מלך המשיח הוא מלך, שהרי שנינו מלך המשיח, אם מן החיים הוא דוד שמו, ואם מן המתים הוא דוד שמו".

הנה כי כן מאחר שאין ישראל נגאלים אלא בתשובה, לכן דוד המלך שעתיד להיות מלך המשיח הורה לישראל דרך תשובה שעל ידה יזכו לקרב את הגאולה. וזהו גם כן הטעם שחיבב כל כך את המזמורים שאמרו בני קרח, בשיבתם במקום גבוה בגיהנם בזכות הרהור תשובה שהיה להם, כי מזה ילמדו כל ישראל הכח הנפלא של תשובה לקרב את הגאולה.

השוואה נפלאה בין דוד המלך לבני קרח

ונראה להביא סימוכין לרעיון נכבד זה, ממה שהשוו חכמינו ז"ל בין בני קרח לדוד המלך,

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com